

לקוּטִים וספורים נפלאים

פרשת מקץ

"וידבר שר המשקים" (מא, ט)

בספר שער בת רבים הקשה: מדוע שר המשקים הביא את יוסף אל פרעה, הוא היה הולך בעצמו ואומר ליוסף: "חלמתי חלום על פרות שעולות מן היאור וכו', ועכשיו תפתור לי אותו" – ולוקח את הקרדיט לעצמו?!

(ואין לתרץ ששר המשקים אהב את יוסף, שהרי כתוב במדרש שאמר: "ושם איתנו נער עברי עבד לשר הטבחים" – נתכוון להשפילו שהוא ילד, ויהודי, והוא עבד בזוי).

וביאר על פי משל: למלך שישב במסיבה ושאל: מהו הדבר החשוב והיקר ביותר? אחד ענה – האשה והילדים. חברו ענה – הממון. השלישי אמר – כבוד וגדולה. עד שקם החכם ואמר: "המלך", וכולם הסכימו לדבריו.

לימים נסע אותו חכם לכפר נידח, הסב בחברת הכפריים לכוס משקה ואמר להם: "היודעים אתם מהו הדבר החשוב ביותר? המלך הוא החשוב מכל".

פרצו כולם בשחוק ואמרו: "היין! היין הוא החשוב מכל". הנה כי כן – אלה ואלה צדקו. החכמים, בהבינם ערך המלך – הוא החשוב בעיניהם. אך האיכרים שכל מגמתם כוס היין – אין חשוב מהם זולתה.

ועל כן: לא הרי פתרון חלום של אחד העם, כפתרון חלומו של מלך; ולא הרי פתרון חלום של שר, כפתרון חלומו של המלך.

וזהו שאמר הכתוב: "ואין פותר אותם לפרעה" – דהיינו: הפתרון נכון לגבי כל אחד, אך לא לגבי פרעה המלך. ומשכך – אפילו אם היה בא שר המשקים אל יוסף – היה יוסף פותר לו כמו החרטומים. אבל כאשר ידע שזהו חלום של מלך – הרי שצריך להתייחס אליו אחרת בפתרון החלום.

"ויען יוסף את פרעה לאמר בלעדי אלוקים יענה את שלום פרעה" (מא, טז)

בשעה שיוסף בא אל פרעה ופרעה סיפר לו את חלומו ואמר לו: שמעתי עליך לאמור תשמע חלום לפתור אותו, אמר לו יוסף: בלעדי, אלוקים יענה את שלום פרעה. וכשיוסף פתר לו את חלומו, אף על פי שפרעה היה עובד עבודה זרה, תיכף האמין בה' ואמר לו: אחרי הודיע אלוקים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמוך, והוא אמר גם: הנמצא כזה איש אשר רוח אלוקים בו, ואילו כשמשה רבנו בא אל פרעה ואמר לו שיש בורא עולם שרוצה שיוציא את עם ישראל ממצרים, אמר פרעה: מי ה' אשר אשמע בקולו. הוא לא רצה להאמין, ונתנו לו מכות

אחר מכות, וגם כשכבר שלח את בני ישראל, התחרט ואמר: מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו. מה ההבדל בין פרעה של יוסף לפרעה של משה? הלא שניהם היו עובדי עבודה זרה. מדוע פרעה של יוסף תיכף האמין, ופרעה של משה לא רצה להאמין אפילו אחרי כל האותות והמופתים?

בעיר ורשה היה עשיר גדול וירא שמים, שמסחרו היה לשלוח אניות סחורה לחו"ל.

אין יאוש בעולם כלל

המכבים לא נרתעו ממה שנדמה להם ככשלוך בטוח. זהו אחד החלקים בנס שבמעט לא מדברים עליו, ובכל זאת – דווקא הוא אולי הרלוונטי ביותר לחיים שלנו היום, כשאנחנו שוב מוצאים את עצמנו במין "מאבק מכבים" על עצם ההשרדות היהודית. כלנו מכירים את המלים מתפלת ועל הנסים: רבים ביד מעטים, טמאים ביד טהורים, רשעים ביד צדיקים.

כהן זקן בשם מתתיהו, יחד עם חמשת בניו, עומד מול אימפריה אדירה, ובדרך שאינה נתפסת – מצליח לשחרר את בית המקדש מידי עובדי האלילים ולהשיבו לידי עובדי ה'.

אבל כאן עולה שאלה: איך משפחה קטנה מצליחה להרים אמה שלמה, ולהוביל לנצחון כה עצום? מה היה הסוד שלהם?

לעי"נ הרה"צ

ר' פנחס בן ר' בנימין בינוש רוזנבוים זצוק"ל

כ"ו בניסן תשע"ז

שנאמר: והנה ה' ניצב עליו. והרשעים עומדים על אלוהיהם, שנאמר: ופרעה עומד על היאור, כי הצדיקים אינם מבקשים לקבל מהקב"ה אלא נושאים את שמו ומפרסמים אותו; הם מרכבה לשכינה. אבל הרשעים עומדים על אלוהיהם, כי הם רוצים רק לקחת ממנו; ואם לא יקבלו – מיד יתרחקו ממנו.
ראו מה בין ישראל לעמים, מה בין בני לבין חמי.
(דרכי מוסר)

"ולחשיב כספיהם איש אל שקו" (מב, כה)

הגרי"ז מבריסק זצ"ל היה צריך פעם לשלוח מכתב לארץ בענין חשוב ורחוק. הגרי"ז רצה לוודא שהמכתב יישלח כיאות. הוא קרא לאדם אחד, הפקיד בידו את המכתב, ונתן לו שטר כסף בסכום רב על מנת לשלם על המשלוח. התפלא האיש ושאל: "רבנו, הלא שליחת המכתב עולה סכום מועט מאוד, מדוע נתן לי הרב סכום כה גדול? אם אין בידי הרב מטבעות – אשלם את המשלוח מכיסי, והרב יחזיר לי בפעם אחרת".
נענה הרב בחיור ואמר: "לא ולא. אני מעוניין שתשלם על המשלוח דווקא בשטר שנתתי לך, ותבוא להחזיר לי את העורף. כך אדע בוודאות שביצעת את השליחות!"
הוסיף הרב והסביר: "דרך זו למדתי מיוסף הצדיק. מדוע הכניס יוסף את הכסף חזרה לאמתחות אחיו? יוסף רצה לוודא שאחיו יחזרו למצרים. הוא ידע שהאחים הקדושים לא יחזיקו בידם סכום כסף שאיננו שייך להם, ועל כן ישובו למצרים להשיבו".
(סיפורי צדיקים)

"נחש ינחש איש אשר כמוני" (מד טו)

הקשה בספר מאור עינים, האיך הוציא מפיו דבר שקר, ובודאי 'כי לא נחש ביעקב' (במדבר כג, כג), וגם איך כתוב זאת בתורת אמת.
ועל כי פשוט נראה, שאמר האמת בלשון שלא יבינו האחים, ואמר כי נחש ינחש איש אשר כמוני, על דרך "כי כמוך כפרעה" (מד, יח), שהיה שווה לפרעה, וזה

פעם הגיעה ידיעה שכל האניות שלו טבעו בים ונשאר עני ואביון. חששו האנשים להודיע לו, עד שהרב של העיר קיבל על עצמו את המשימה.

הזמין הרב את העשיר והתחיל לדבר עמו על יראת שמים, איך כל העולם הבל הבלים, ואם מאבדים אותו אין מה להצטער. אחרי שעות של דברי חיזוק שאל אותו הרב: אילו נטבעה אניה אחת, היית מצטער? אמר: בוודאי שלא. אמר לו הרב: ומה אם היו שתיים או שלוש? אמר: גם על זה לא אצטער. אמר לו הרב: ומה אם כל האניות שלך יטבעו? אמר העשיר: תן לי זמן להתבונן.

הכניסו הרב לחדר עם ספר "חובות הלבבות" שער הביטחון, והתעמק העשיר בדברי הביטחון. לאחר שהתבונן היטב יצא ואמר: לפי מה שהבנתי בשער הביטחון, אפילו אם כל אניותי יטבעו לא אצטער, כי כבר הבנתי שהקב"ה כל יכול ויכולים לבטוח בו.

אמר לו הרב: אם הגעת להבנה זו, דע שהגיעה ידיעה ברורה שכל האניות שלך אכן נטבעו. כששמע זאת – מיד התעלף.

שאל אותו הרב: מדוע? הרי רק עכשיו אמרת שלא תצטער כלל. ענה לו העשיר: כשאמרתי שכל העולם הבל הבלים חשבתי שהאניות שטות בים, אבל כשאמרת לי שהן באמת נטבעו – אז מתעלפים.

זה ההבדל בין פרעה של יוסף לפרעה של משה. כשאמר לו יוסף שיש אלוקים בעולם והוא עתיד להעשיר אותו עד

שכל הכסף שבעולם ייכנס למצרים, אמר פרעה: אלוקים כזה גם אני רוצה. אבל פרעה של משה – כשנאמר לו שיש אלוקים שרוצה שאשחרר אומה שלמה העובדת אצלי ואאבד עשירות גדולה – אז מתעלפים ואומרים: מי ה'.

זה ההבדל בין יהודי לגוי. הגוי עובד את אלוהיו כל זמן שהוא מקבל ממנו, אבל אם ירעב יתקצף ויקלל במלכו ובאלוהיו. היהודי אומר: אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני. "אהבתי" מוסב גם על הסוף: הוא אוהב גם את הצרות. "חסד ואמת אשירה" – אם חסד אשירה, אם משפט אשירה, באותה שירה.

המדרש אומר: הצדיקים, הקב"ה רוכב עליהם,

לעי"נ האשה החשובה

מרת מרים יוכבד ב"ר צבי ליבוביץ ע"ה

כ"א מר חשון תשפ"א

שומר כי נחש ינחש איש אשר כמוני, הוא ינחש, אבל חלילה לי לנחש.

כן היה כוונתו, וכן הכניס כוונתו בדיבור אמת, שלא יבינו האחים.

(אורח לחיים)

"ויאמר אליהם יוסף... את האלוקים אני ירא"
(מה, ח)

אמרו חז"ל במדרש (במדבר רבה כב, א): 'את ה' אלוך תירא' (דברים ו) - שתהא כאותם שנקראו יראי אלוקים... ויוסף, דכתיב: 'את האלוקים אני ירא'.

מה המיוחד ביראתו של יוסף, עד שחז"ל מביאים אותו כדוגמה של יראת שמים?

יש על זה פשט מתוק: ירא שמים אמיתי הוא זה הירא את ה' לא רק כשהכול הולך אצלו למישרין, אלא בכל המצבים - גם כשלא כל כך טוב, גם כשקשה - הוא נשאר שלם ביראתו. במדרש (ילקוט"ש יחזקאל רמז שעו) כתוב על נבוכדנצר, שכשראה את חנניה, מישאל ועזריה יוצאים מכבשן האש, בא להגיד שירות ותשבחות, "ואלמלי לא בא מלאך וסטר על פיו - ביקש לגנות כל שירות ותשבחות שאמר דוד בספר תהלים".

כלומר, אילו לא סטר המלאך על פיו - השירה של נבוכדנצר עלולה הייתה להיחשב יותר מפרקי התהלים של דוד המלך ע"ה!

תמה רבי שבתי יודלביץ זצ"ל: מדוע סטר לו המלאך על פיו? הרי הוא רצה לומר שירה; זה עולם הבחירה - שיניחו לו לשיר!

וביאר רבי שבתי פשט נפלא: אין הכוונה שהמלאך

עצר אותו מלשיר, כוונת המלאך הייתה לנסותו - קיבלת מכה על פך, האם עדיין תמשיך לשיר? אם הפסקת - השירה שלך אינה בדרגתו של דוד המלך. דוד המלך קיבל מכות על גבי מכות והמשיך לומר שירה: ברח משאול, ואמר שירה. בנו הולך להרוג אותו, ואמר שירה. ואתה? אחרי "פראסק" אחד מפסיק לומר שירה? גיי געזונטער הייט, אינך דוד המלך!

ממילא, אומר ה"כתב סופר", זו כוונת המדרש: שתהא ירא שמים כיוסף. ירא שמים הוא זה שירא שמים בכל המצבים.

כשהולך לו טוב - יודע שזה לא מעצמו, הכול מהריבונות של עולם, וכשלא הולך לו - גם זה ממנו יתברך.

בכל המצבים הוא ירא את ה', כמו יוסף הצדיק שאמר: "את האלוקים אני ירא" - גם כשזה אלוקים, מרת הדין.

בכל המצבים - מלך, עבד, בית האסורים - תמיד נשאר יוסף תמים ביראתו, ללא שינוי.

(יחי ראובן)

העוצה תשפ"א

בבית האחרון של הפיוט "מעוז צור", נכתב כך: **חשוף זרוע קדשך, וקרב קץ הישועה. נקם נקמת דם עבדיך, מאמה הרשעה. פי ארכה לנו הישועה, ואין קץ לימי הרעה...**

בפיוט זה אנו מבקשים שהקב"ה יגלה את כוחו הגדול, ילחם באויבינו, יקרר את זמן הגאולה,

וינקום את נקמת דם בני ישראל שנשפך על ידי מלכות אדום הרשעה, כי תקופת גלות אדום התארכה לנו יותר מיתר הגלויות,

לקפץ למים

זה סוד קדום עוד יותר.

אחרי יציאת מצרים, פרעה רדף אחר בני ישראל עם צבאו. הם הגיעו לים סוף, מאחוריהם המצרים, לפנייהם מים, מפל הצדדים פחד.

ואז בא הצווי: "דבר אל בני ישראל ויסעו".

אבל לא קרה כלום. הים לא נבקע. המציאות לא זזה. עד שנחשון בן עמינדב קפץ למים. הוא נכנס פנימה, עוד צעד ועוד צעד, עד שהמים הגיעו עד צוארו, ורק אז - נפתח הים.

הקב"ה עושה נסים. אבל פעמים רבות הוא עושה אותם רק אחרי שאנחנו עושים את הנס שלנו: נס האמונה.

הנס שמחייב אותנו לצאת למסע גם כשאין לנו שום דרך לראות את הסוף, גם כשהכל נראה אבוד, גם כשהחלום נראה בלתי אפשרי, והדבר היחיד שמחזיק אותו הוא האמונה בה'.

וכך היה גם בחנכה.

וכך היה גם בים סוף.

בשתי הדגמאות הללו נצחנו, כי סרבנו בעקשנות לותר על התקנה, גם כשלא היה על מה לסמך "לפי השכל".

ומכאן אפשר להבין משהו עמוק: לפעמים הנס אינו רק תוצאה של אור מלמעלה, אלא גם תוצאה של סרוב פנימי מלמטה. סרוב להכנע. סרוב להפסיק להתחיל.

ואנו מאמינים שעוד יבוא יום, ויהיה חג שלישי.

חג שיצין את תבוסת כוחות האפל, ואת האור הפלאי שישוב לבית המקדש - על ידי יהודים בכל הדורות, דרך אותה רוח של אופטימיות, תקנה, ועקשנות קדושה, שמאמינה בהצלחה הסופית גם כשכל הסכויים אומרים אחרת.

המכון להוצאת

דברי רבותינו הקדושים מספינקא זיע"א

לעי"נ האשה החשובה

מרת צפורה פייגא ע"ה ב"ר משה אליעזר שיחי

יודלביץ - ג' שבט תשפ"א

ואין בכוחנו להמתין עוד.

בתפילה על אורך הגלות ראוי היה להזכיר "כי ארכה לנו הגלות", ואילו בפיוט נאמר "כי ארכה לנו הישועה". מה פשר הדבר?

רבי אברהם הערצל (נחלת אברהם, עמוד תקצו) הסביר את הדברים על פי משל: מעשה בראובן שלוה מעות מחברו, וקבע את מועד הפרעון לראש חודש חשוון, מפני שחשב שער אז יוכל להחזיר את החוב. בהגיע ראש חודש חשוון התברר לראובן שאינו יכול להחזיר את החוב. באותו יום פגש ברחוב ידיד אחר וסיפר לו את צרתו. נכמרו רחמיו עליו והלווה לו את הסכום הדרוש שיוכל להחזיר את חובו, והוא יחזיר לו כעבור חודש. ברם, גם כעבור חודש לא הצליח ראובן לפרוע את ההלוואה החדשה, והוא פנה לידיד נוסף... וכך במשך שנים גלגל את ההלוואה מחודש לחודש, ובהיאלצו לחלות את פניהם של ידידיו.

אפשר להסתכל על ראובן כבר מזל שנושע פעמים רבות, אך האמת היא כי לישועה האמיתית לא זכה, שכן לא עלה בידו להשיג סכום שיהיה שלו באמת ולפרוע את ההלוואה לצמיתות.

כך אנו מתפללים ומתחננים לקב"ה: "כי ארכה לנו הישועה" – כבר אלפי שנים אנו מתגלגלים על ידי עזרתו של הקב"ה מישועה לישועה, נחלצים בעור שינינו מיוון, מרומי, ממסעי הצלב, מהמוסלמים, מגירוש ספרד, מהאירופאים – וממשיכים לשרוד.

אבל ריבוננו של עולם! אף שהישועות המתגלגלות הללו מחזיקות אותנו בחיים – לא מצאה היונה מנוח לכף רגלה אחת ולתמיד. בכל פעם אנו זקוקים לישועה אחרת.

אבינו, אב הרחמן – "חשוף זרוע קדשך וקרב קץ הישועה... כי ארכה לנו הישועה" – הקדם והבא במהרה את הישועה השלמה והסופית!

בן מיעוטים הגיע למשרדי חברת אוטובוסים גדולה על מנת להתקבל כנהג מן המניין. בעלי החברה נרתעו מעט. מי יערוב להם שניתן לסמוך על תבונתו בכל הנוגע לביטחון הנוסעים? החליטו להעמיד אותו למבחן קצר, ואמרו לו: "אתה נוסע בכביש צר, תהום עמוקה פעורה משני הצדדים. סטייה שלך לתהום פירושה גזר דין מוות על נוסעי האוטובוס. מולך מופיע אדם שמסרב לזוז מהכביש. תדרוס אותו, או תסטה לתהום? בוודאי שאדרוס אותו, ענה המועמד בהיגיון. חיי הרבים עדיפים מחיי היחיד. הוא התקבל.

לא עברו שבועיים מאז נכנס לתפקידו, והתיאוריה שהציגו בפניו התממשה. האוטובוס סטה לתהום, נוסעים רבים נפגעו והנהג עצמו שרד בנס. לאחר שהסתיימה חקירת המשטרה שאלו אותו בעלי החברה: מדוע לא דרסת את העומד מולך?

רציתי לדרוס אותו, ענה בקול חלוש, אבל הוא ברח לתהום, אז רדפתי אחריו.

חג החנוכה נחגג, כידוע, בשל נס פך השמן שאירע בבית המקדש. אך מתעוררת שאלה: מה כל כך מיוחד בנס זה, עד שמנציחים אותו לדורות? חז"ל מונים בתלמוד לפחות שלושים ואחד ניסים קבועים שאירעו בבית המקדש, מופלאים לא פחות, ואף לא זכר קטן נחגג עבורם.

באחד מלילות הסדר בבית מדרשו של רבי לוי יצחק מברדיצ'וב שרר מתח רב. הצדיק סירב לערוך קידוש עד שיתמלאו שני תנאים. הראשון, שיביאו לפניו חמץ השייך ליהודי. והשני, שאחד מן החסידים ישיג מטפחת עשויה משי טהור תוצרת פרוסיה.

הימים היו ימי מלחמה בין רוסיה לפרוסיה, והממשלה הרוסית הוציאה גזר דין מוות על כל מי שיחזיק ברשותו מטפחת כזו.

בשל נחרצותו של הרבי עשו החסידים מאמצים גדולים למלא את בקשתו. לאחר שעה ארוכה חזרו והודיעו: נמצאו שתי מטפחות משי, אך אפילו פירור חמץ אחד לא נמצא.

נשא רבי לוי יצחק את עיניו למרום ואמר: אבא שבשמים, למרות שיש דין מוות על החזקת מטפחות משי, ולמרות עשרות אלפי שוטרים בגבולות, נמצאו שתיים בנקל. ואילו אתה ציווית שלא יהיה חמץ ברשותנו בפסח, לא העמדת אף שוטר, ואלפי שנים מצוותך נשמרת בקפדנות. תורתך נצחית ובניך מסורים לך ביותר.

לאחר דין ודברים בין יוסף לאחיו, כשהוא מאשים אותם בריגול, הטיל עליהם חובת הוכחה. אחד מהם ייאסר, והם ישובו לכנען להביא את אחיהם הקטן. מה ביקש יוסף להשיג במאסרו של שמעון? הרי ידע שאין להם ברירה אלא לחזור לאחר שייגמר האוכל. מבארים המפרשים שיוסף העמיד אותם במבחן סמוי. האם יילחמו בעד אחיהם, או יוותרו עליו כפי שוויתרו עליו במכירתו.

המבחן הגיע לשיאו בפרשת ויגש, כאשר יוסף ביקש לקחת את בנימין כעבד. אז ניגש יהודה ומצהיר על נכונות למלחמה מול כל מצרים. באותו רגע השתכנע יוסף בתשובת האחים, וגילה להם כי הוא יוסף.

היוונים לא ביקשו להשמיד את גופם של ישראל, אלא את נשמתם. על כך יצאו בני חשמונאי למלחמה במסירות נפש וזכו לניצחון שמימי. כשנכנסו לבית המקדש וחנכו אותו, גילו שאין שמן טהור.

מן הדין יכלו להדליק בשמן טמא. אך נדמה שהוצב בפניהם מבחן משמים, האם להסתפק בקיום טכני, או להילחם גם כאן על שלמות הרצון האלוקי. החשמונאים בחרו בשמן טהור, אפילו ליום אחד. בכך הוכיחו שלא שכחו את מטרת המלחמה, לא קיום חייוני בלבד, אלא חתירה לאמת, גם כשהיא קשה. וכשאנו חוגגים את נס פך השמן, אנו מנציחים את אותה בחירה. מלחמה בטבע למען רצון הבורא.

אולי משום כך זכו לשמונה ימים, שמונה מעל הטבע.

א גוט שבת